

Poslanstvo inštituta IRDO in Slovenske nagrade za družbeno odgovornost – HORUS

Anita Hrast

IRDO – Inštitut za razvoj družbene odgovornosti,
Preradovičeva ulica 26, 2000 Maribor, Slovenija
www.irdo.si, anita.hrast@irdo.si

Povzetek:

Inštitut za razvoj družbene odgovornosti – IRDO je nastal leta 2004 z namenom raziskovati in prispevati k razvoju družbene odgovornosti v slovenskem in v mednarodnem prostoru ter v ta namen povezovati ključne akterje s tega področja. Pripravil in izvedel je že vrsto projektov, med katerimi sta najodmevnejša vsakoletna mednarodna konferenca »Družbena odgovornost in izzivi časa« ter Slovenska nagrada za družbeno odgovornost Horus. V prispevku bomo na kratko prikazali delo tega inštituta, dosedanji razvoj in učinke prve Slovenske nagrade za družbeno odgovornost – Horus, ki jo je inštitut IRDO razvil v sodelovanju s številnimi partnerji projekta. Predstavili bomo zasnovo nacionalne strategije komuniciranja družbene odgovornosti in izsledke nekaterih raziskav inštituta IRDO in njegovih projektov. Primerjali bomo dosedanje delo v Sloveniji na tem področju s trenutnimi usmeritvami EU za družbeno odgovornost in poskusili predvideti morebitne razvojne usmeritve za Slovenijo.

Ključne besede: družbena odgovornost, razvoj, odnosi z javnostmi, nagrada, Horus, IRDO, nacionalna strategija, osveščanje.

1. Uvod: Kriza in družbena odgovornost

Kriza je priložnost za inoviranje, tudi in predvsem naših navad. Je priložnost za opuščanje starega in za začetek novega, za izboljšanje neuporabnih metod,

procesov, del, storitev, izdelkov, za odkrivanje in uporabo novih, boljših, ne le tehnološko izpopolnjenih, ampak tudi netehnološko (socialne inovacije ipd.). Zato kriza ni le negativna. Če dobro prepoznamo probleme, se lahko lotimo iskanja primernih rešitev, seveda z dovolj veliko mero etike, razumevanja in čuta za odgovornost do sebe in drugih ter s tem do celotne družbe. Torej, v tej družbi imamo zagotovo vsi veliko dela, da se spremenimo na bolje – na številnih področjih, od gospodarstva, do politike, od gospodinjestev, do vrhovnih oblasti.

Dokumenti OZN, EU in ISO o družbeni odgovornosti so se pojavili prav zdaj, ko je nujno najti pot iz slepe ulice neoliberalizma. Če namreč ostanemo pri neoliberalnih ukrepih, je **vojna nujna**, kot je bila pri vseh velikih krizah doslej. A vse doseданje krize razen dveh svetovnih vojn so bile lokalne in brez atomskega orožja. Sedanja je poleg tega **kriza obilja**, torej obdobja slepe ulice brez resničnih potreb in zato brez ambicij garati in z željo kupovati namesto uživati v prostem času (a ustvarjalno, ne s popivanjem in podobnim uničevanjem samih sebe). Poštenost se vsaj dolgoročno izplača, pogosto tudi kratkoročno. Če bi trg deloval skladno s predpostavkami A. Smitha, ISO 26000 ne bi bil ekonomsko potreben, tako pa je nujen in najbrž nudi pot iz slepe ulice, v katero je ves svet pripeljala praksa in teorija neoliberalizma.

2. Potrebno je krepiti zavedanje o družbeni odgovornosti

Žal je tako, da se človek noče spremeniti, če ni nujno. Nujno pa je, ko pride do naravne ali kakšne druge katastrofe, lahko tudi gospodarske in socialne krize, uporov javnosti, vojn, bolezni. Trenutno imamo povsod po svetu krizo vrednot, pohlepa je bilo preveč, zato tudi zmanjšanje zavedanja o pomenu odnosa do narave.

Dobro je, da se v Sloveniji vse več ljudi zaveda pomena zdravega bivalnega okolja, zdravja, ki nam ga lahko da samo zdrava narava. Od narave smo odvisni, saj nam prinaša hrano, ki nam omogoča preživetje. Torej, če jo zastrupljamo na

različne načine, zastrupljamo tudi sami sebe. Pozabljamo, kako zelo soodvisni smo. Ne gre le za sveto pismo, gre za dejansko življenje – kar delaš drugim, dejansko delaš sebi. V teh časih se to vse bolj kaže. Žal je tako, da se tega premalo zavedamo in zato prejemamo tako velike porcije bolezni. Torej je potrebno spremeniti naše razumevanje odnosa do narave, naše misli, vrednote, stališča, potem bomo tudi drugače ravnali. Če tega ne spremenimo, si kopljemo pogubo. Slednje zlasti našim zanamcem.

Odtujeni smo od narave in s tem od samih sebe. Obilje, ki smo si ga ustvarili z vso tehnologijo, nam zaradi tehnoloških sposobnosti povzroča stres, da moramo sami delati hitreje in več, da nimamo časa zase in za svoje bližnje. Postajamo roboti, a toliko tehnološkega kot oni, ne zmoremo. Vrniti se moramo k sebi, k naravi, k družini. Ponovno obuditi stare vrednote naših prednikov (seveda ne vseh), vzeti njihova dobra spoznanja, znanja, obrti, kmetovanja in jih v velikem zavedanju in spoštovanju do narave, katere del smo, ponovno uvajati v naše življenje in delovno prakso.

3. Od ideje do nastanka Inštituta za razvoj družbene odgovornosti - IRDO

3.1 Ustanovitev inštituta IRDO

Ideja za nastanek inštituta IRDO je nastala spomladi leta 2004, ko je Anita Hrast, prva ustanoviteljica inštituta IRDO (in takrat edina), ob raziskovanju področja družbene odgovornosti ugotovila, da pri nas to področje še ni tako dobro razvito, kot v svetu, kjer to postaja trend. V Sloveniji še ni bilo ustanove, ki bi se na državni ravni s tem aktivno ukvarjala in to tudi dolgoročno razvijala. Zato je takrat predlagala nekaterim predstavnikom Ministrstva za gospodarstvo in Mestne občine Maribor, da bi ustanovili nacionalno agencijo na tem področju ali inštitut. Povedali so, da za takšno dejavnost nimajo zagotovljenih sredstev v proračunu, da pa naj

se kot civilna iniciativa sami lotimo ustanovitve in bo potem država pomagala preko javnih razpisov, če bodo projekti le-tem ustrezali.

Tako je leta 2004 nastal na civilno pobudo ene same osebe neprofitni zasebni zavod (javen ni mogel biti, ker ni imel zagotovljenega javnega ustanovitelja) s poslanstvom delovanja v javnem interesu. Decembra 2011 je Anita Hrast k soustanoviteljstvu inštituta IRDO povabila še naslednje osebe: ddr. Matjaž Mulej, Stanko Obradović, Angelca Ademovič, Vinko Kurent in dr. Andrej Fištravec, ki so imeli veliko zaslug za delo in razvoj inštituta v preteklosti in si srčno prizadevajo za njegov obstoj in razvoj – tako strokovno, kot finančno.

3.2 Poslanstvo in dejavnosti inštituta

Poslanstvo inštituta IRDO je, da z raziskovanjem, izobraževanjem, svetovanjem, povezovanjem, založništvom, promocijo in dobrodelnostjo prispeva k razvoju družbene odgovornosti v slovenskem in v svetovnem merilu. Inštitut IRDO že osem let sodeluje z domačimi in tujimi strokovnjaki, ustanovami, organizacijami, vladami in podjetji ter tako prispeva k izmenjavi znanja in izkušenj o družbeni odgovornosti. V osmih letih delovanja je v Sloveniji in v svetu oblikoval priznано jedro raziskovalcev in strokovnjakov s področja družbene odgovornosti, ki s svojimi aktivnostmi pomembno prispevajo k razvoju družbe. Ključne dejavnosti inštituta so raziskovanje, informiranje, izobraževanje, založništvo, svetovanje, povezovanje, dobrodelnost.

3.3 Organi in enote inštituta

V okviru inštituta deluje Strokovni svet, ki skrbi za programsko usmerjanje dejavnosti zavoda, vodi ga zasl. prof. ddr. Matjaž Mulej, sestavljajo pa ga predstavniki ustanov, podjetij, strokovnih združenj, medijev, civilne družbe ter drugi strokovnjaki. IRDO izvaja svoje razvojno-raziskovalno in znanstveno delo v posebni organizacijski enoti Znanstveno-raziskovalni center IRDO, ki jo vodi dr. Andrej Fištravec. Ta center ima tudi svojo raziskovalno skupino in Raziskovalni

svet, katerega predsednik je ddr. Matjaž Mulej. Direktorica inštituta je Anita Hrast. Sodelavci inštituta IRDO objavljajo svoja dela na konferencah v Sloveniji in v tujini ter v revijah in drugih publikacijah.

Posebna organizacijska enota inštituta je Svet članov, ki združuje že preko 100 članov, od tega skoraj polovico kolektivnih (podjetja, ustanove, organizacije...). Člani inštituta IRDO so torej posamezniki, podjetja, ustanove in organizacije. Združujejo se v Svet članov, ki podpira delo inštituta in podaja razvojne usmeritve. Člani prispevajo k razvoju inštituta in njegovega dela, prejmejo pa tudi nekatere ugodnosti, med drugim brezplačna izobraževanja, popuste pri nakupu literature, promocijo članov, brezplačne mesečne e-novice, izmenjavo izkušenj z drugimi člani ipd.

3.4 Svet članov inštituta IRDO

Med kolektivnimi člani so podjetja in organizacije, npr. MIEL Elektronika, Tovarna olja Gea, Bela Voda, Creditexpress, Medis-M, Mikrodata GIS, Press Clipping, Informa Echo, Nova Kreditna banka Maribor, Štajerska gospodarska zbornica, Premogovnik Velenje, Termoelektrarna Šoštanj, Občina Duplek, Umetnostna galerija Maribor, ZSSS Podravja, SKEI TAM, Zavod Univerzum Minerva, Mariborska knjižnica, Zavod Ypsilon, Zavarovalnica Maribor, Zavarovalnica Triglav, Mariborski Vodovod, Doba fakulteta, Slovenska znanstvena fundacija, Štajerski tehnološki park,... V njihovem imenu na srečanjih sodelujejo člani vodstva ali posameznih strokovnih področij, člani uprav ter predsedniki večjih slovenskih podjetij, organizacij in ustanov. Člani posamezniki so: študenti, raziskovalci, znanstveniki, strokovnjaki in vsi, ki se zavedajo pomena družbene odgovornosti in jo zato so-razvijajo.

V minulem letu so imeli člani priložnost sodelovati na petih brezplačnih izobraževanjih, ki jih je zanje in za simpatizerje organiziral inštitut IRDO. Tako so lahko prisluhnili mag. Nastji Mulej, o šestih klobukih kreativnega razmišljanja, Alenki Zelenič o pridobivanju nepovratnih sredstev iz EU, Ireni Polak Fištravec o

retoriki in javnem nastopanju, Blanki Kaker o standardu družbene odgovornosti ISO26000, ddr. Matjažu Muleju in Aniti Hrast o strateškem razvoju družbene odgovornosti v podjetjih, organizacijah ter mnogim drugim. V letu 2012 so že lahko prisluhnili akademskemu kiparju in geomantiku Marku Pogačniku.

Vključevanje v takšne organizacije je za podjetja v sodobnem svetu že skorajda nujno, vsekakor tudi zato, ker moramo vsi čim bolje delovati in poslovati družbeno odgovorno, je na zadnjem letnem srečanju povedala Angelca Ademovič, predsednica Sveta članov inštituta IRDO.

3.5 Nacionalno in lokalno delovanje, mednarodno sodelovanje

IRDO deluje nacionalno v Sloveniji in v mednarodnem merilu, slednje zlasti z objavami na mednarodnih znanstvenih konferencah in s pripravo znanstvenih člankov, veliko na tem področju je storil zasl. prof. ddr. Matjaž Mulej. Že leta 2008 je IRDO pripravil pobudo za oblikovanje nacionalne strategije komuniciranja in uveljavljanja družbene odgovornosti, pri čemer aktivno sodelujejo številni partnerji – tako iz gospodarstva, kot iz civilne družbe in strokovno-interesnih združenj, medijev, še najmanj pa zaenkrat predstavniki vlade.

V okviru založništva v inštitutu IRDO vsako leto izdajo zbornik z mednarodne konference Družbena odgovornost in izzivi časa, leta 2010 so izdali tudi knjigo na zgoščenci Eseji o družbeni odgovornosti in leta 2011 naredili 1. Ponatis le-te. Od leta 2009 izdajajo Zbornike finalistov Slovenske nagrade za družbeno odgovornost Horus, v sodelovanju s podjetjem Press clipping pa od leta 2006 spremljajo objave o družbeni odgovornosti v slovenskih medijih. Leta 2011 so sodelovali kot soavtorji pri mednarodni elektronski knjigi ABC Harmony, redno mesečno izdajajo mesečne IRDO e-novice za člane in objavljajo svoje prispevke v konferenčnih zbornikih drugih. IRDO je izdal ali sodeloval kot sozaložnik tudi nekaj nadaljnjih knjig, tudi tujih avtorjev (Esposito, Božičnik idr., ...); k temu se vrnemo.

3.6 Projekti inštituta IRDO

V minulem letu je inštitut izvajal več raziskovalnih projektov:

(1) *Dovolj celovit model merjenja dobrega počutja zaposlenih v tranzicijskih organizacijah s primerjavo inovativnih in manj inovativnih,*

(2) *Razvoj modelov formalnega in neformalnega izobraževanja za poklic mladinski delavec za vključevanje v programe organizacij (MDNFI)*

(3) *»Chance4Change: Razvoj, izvedba in vrednotenje programov za izboljšanje subjektivnega dobrega počutja«, slednjega v okviru programa Čezmejnega sodelovanja Slovenija – Avstrija 2007 – 2013.*

Seveda IRDO izvaja še številne druge naloge in projekte, med njimi vsako leto na drugo temo organizira mednarodno konferenco (www.irdo.si) in podeljuje Slovensko nagrado za družbeno odgovornost Horus (www.horus.si).

3.7 Mednarodna konferenca »Družbena odgovornost in izzivi časa«, z netehnološkimi inovacijami v boljšo prihodnost

Tehnološkega inoviranja je bilo sedaj v družbi veliko, nas pa zanimajo netehnološke inovacije, spreminjanje družbe, inoviranje kulture. Inštitut za razvoj družbene odgovornosti IRDO je zato že sedmo leto zapored pripravil mednarodno konferenco Družbena odgovornost in izzivi časa 2012. Tri-dnevna konferenca je letos potekala marca v Mariboru, v sodelovanju z Evropsko prestolnico kulture 2012 in drugimi partnerji, njen naslov pa je bil »Inoviranje kulture za več družbene odgovornosti - kot pot iz socio-kulturne krize«.

Vsako leto organizatorji razpišejo drugo temo konference, in se lotijo zbiranja znanstvenih in strokovnih prispevkov avtorjev, ki v svojem raziskovalnem, znanstvenem in strokovnem delu preučujejo različne vidike, da soustvarijo vsako posamezno konferenco in tako prispevajo tudi k razvoju družbene odgovornosti pri nas in v svetu.

Prav konferenca je most med znanstvenimi teorijami in prakso, med domačimi in tujimi znanstveniki, strokovnjaki, raziskovalci. Ob dosedanjih IRDO konferencah so izšli naslednji zborniki:

- Zbornik prispevkov 1. konference »Družbena odgovornost in izzivi časa 2006«, Maribor, 6.6.2006
- Zbornik prispevkov 2. mednarodne konference »Družbena odgovornost in izzivi časa 2007 - »VLOGA MENEDŽERJEV PRI RAZVOJU DRUŽBENE ODGOVORNOSTI V PRIDOBITNIH IN NEPRIDOBITNIH DEJAVNOSTIH«, Maribor, 7. in 8.6.2007
- Zbornik prispevkov 3. mednarodne konference »Družbena odgovornost in izzivi časa 2008: »PRISPEVKI DRUŽBENE ODGOVORNOSTI K DOLGOROČNI USPEŠNOSTI VSEH UDELEŽENCEV NA TRGU«, Maribor, 5. in 6.6.2008
- Zbornik prispevkov 4. mednarodne konference »Družbena odgovornost in izzivi časa 2009: DELO - MOST ZA SODELOVANJE: ODNOSI DO ZAPOSLENIH IN RAZLIČNIH STAROSTNIH GENERACIJ«, Maribor, 3. in 4.6.2009
- Zbornik prispevkov 5. mednarodne konference »Družbena odgovornost in izzivi časa 2010: NARAVA IN ČLOVEK«, Maribor, 11. in 12.3.2010
- Zbornik prispevkov 6. mednarodne konference »Družbena odgovornost in izzivi časa 2011: MLADI V PRESEČIŠČU SVETOVNIH SPREMENB«, Maribor, 10. -12.3.2011
- Zbornik 7. mednarodne konference »DRUŽBENA ODGOVORNOST IN IZZIVI ČASA 2012: INOVIRANJE KULTURE ZA VEČ DRUŽBENE ODGOVORNOSTI – KOT POT IZ SOCIO-KULTURNE KRIZE«, Maribor, 8. - 10.3.2012

Tudi prihodnje leto organizatorji pričakujejo tako znanstvenike kot raziskovalce, praktike, strokovnjake z različnih področij ter študente in druge iz predvidoma 10- do 20-tih držav. Konferenca bo marca 2013, vodilna tema pa bo vzgoja za družbeno odgovornost, s poudarkom na izobraževanju in komuniciranju.

3.8 Slovenska nagrada za družbeno odgovornost Horus

Definicija EU o družbeni odgovornosti je že leta 2011 poudarjala, da naj podjetja vlagajo več v odnos do okolja in skupnosti, kot od njih zahteva zakonodaja, in to na prostovoljni osnovi. V okviru tega je priporočala, da podjetja izvajajo družbeno odgovornost v praksi na štirih temeljnih področjih: odnos do skupnosti, odnos do zaposlenih, odnos do okolja in odnos do kupcev in dobaviteljev. Vsa ta področja in vodenje kot povezovanje le-teh smo v osnovi vključili v vprašalnik za Slovensko nagrado za družbeno odgovornost Horus, ki jo od leta 2009 podeljujemo skupaj s Slovenskim društvom za odnose z javnostmi in z več kot 15 podpornimi partnerji projekta (strokovno-interesna združenja, organizacije, podjetja, mediji). Nagrada se podeljuje pod pokroviteljstvom predsednika države, dr. Danila Türka.

Poslanstvo nagrade Horus je spodbujati celovitost v razmišljanju, inovativnost v delovanju in odgovornost pri poslovanju slovenskih podjetij. Z nagrado želimo krepiti zavedanje o pomenu družbene odgovornosti za nas vse in opozoriti na našo soodvisnost, ki se je še vse premalo zavedamo. Opozoriti želimo na to, da je za vsako dejanje najprej odgovoren posameznik, ki deluje v organizaciji in izven nje. In vsi posamezniki, ki jih nekdo vodi, sestavljajo učinkovito, odgovorno ali pa neodgovorno organizacijo. Promovirati želimo primere dobre prakse v javnosti in s tem spodbujati podjetja k bolj odgovornemu in učinkovitemu poslovanju.

Vizija nagrade HORUS je postati vodilna slovenska nagrada s področja uravnotežene in inovativne družbene odgovornosti. Arhiv nagrajenih podjetij bo sčasoma prerasel v knjižnico primerov slovenske dobre prakse na področju družbene odgovornosti pri IRDO, ki bo postala nepogrešljiv in referenčen vir znanj in spoznanj s tega področja.

Cilji nagrade Horus so:

- osveščanje širše javnosti o pomenu družbene odgovornosti,
- promocija podjetij, ki družbeno odgovorno poslujejo na dolgi rok,
- izobraževanje o najnovejših praksah slovenskih in tujih podjetij, zavodov s področja družbene odgovornosti,
- podelitev nagrade za najbolj družbeno odgovorno podjetje, zavod, posameznika,
- izdaja priročnika s primeri dobre prakse na področju družbene odgovornosti.

Doslej se je za nagrado vsako leto potegovalo več deset podjetij, lani tudi nekaj zavodov, novinarjev in posameznikov. Vsako leto v Ljubljani poteka seminar za prijavitelje, na katerem predavajo strokovnjaki, večinoma člani ocenjevalne komisije in predstavniki preteklih zmagovalcev Horus. Predstavitev članov Ocenjevalne komisije, poročilo o delu Ocenjevalne komisije in predstavitev prijavljenih podjetij ter podpornih partnerjev projekta so zbrani v Zborniku finalistov Slovenske nagrade za družbeno odgovornost Horus, ki je izide vsako leto na dan podelitve nagrade Horus. Več informacij o projektu Horus je zbranih na spletnem mestu www.horus.si, kjer so dosegljivi tudi vsi zborniki finalistov nagrade Horus.

Letošnji razpis za nagrado Horus bo objavljen predvidoma konec maja 2012, nanj pa se lahko prijavijo tako podjetja, kot zavodi ter posamezniki. Lani je bila nagrada razširjena v več kategorij – podjetjem so bili dodani zavodi, posebnim priznanjem pa še priznanje za novinarje in Slovence v zamejstvu in po svetu, s čimer je bilo poskrbljeno za to, da se Slovenci v tujini intenzivneje povezujejo z domovino in predstavljajo svoje dosežke v svetu tudi pri nas.

Slovensko nagrado za družbeno odgovornost Horus smo inovativno ustvarili Slovenci sami, namenjena pa je tako podjetjem, kot posameznikom, zavodom. S to nagrado tudi segamo na področje smernic EU, ki si prizadeva razviti Evropsko nagrado. V ta namen se bomo poskusili povezati tudi z drugimi državami, da bi izmenjali naše izkušnje in morebiti razširili koncept nagrade Horus tudi v druge dežele. Letos bo nagrada v Sloveniji podeljena že četrtič zapored, do septembra bo potekalo zbiranje prijav, nato ocenjevanje, podelitev pa bo novembra 2012.

4. Prihod standarda za družbeno odgovornost ISO 26000 in nagrada Horus

Merila za definiranje družbene odgovornosti podjetij nikjer niso dokončno dorečena, različni avtorji jih pojmujejo in razlagajo drugače. Načeloma naj bi po osnovni definiciji EU že iz leta 2001 (Zelena knjiga) torej podjetja vlagala več v odnose s skupnostjo in v okolje, kot od njih zahteva zakon. Sedaj so to na nivoju EU razširili še na vplive drugih skupin, veliko pa je k temu pripomogel tudi standard za družbeno odgovornost ISO26000, ki ni klasičen standard, ampak so to priporočila za uporabo različnim skupinam v družbi.

S prihodom standarda za družbeno odgovornost ISO26000 novembra 2010, ki torej deluje kot priporočilo za delovanje organizacij, smo ugotovili, da imamo vse sestavine, ki jih standard omenja (tudi etično poslovanje, varovanje človekovih pravic itd.) že vključene v sam vprašalnik za nagrado Horus. EU je l. 2011 razširila definicijo družbene odgovornosti tako, da sedaj ne govori samo o aktivnosti podjetij na tem področju, ampak vseh organizacij v družbi in posameznikov. Takšno definicijo o področju družbene odgovornosti smo v inštitutu IRDO poimenovali že kmalu ob nastanku inštituta.

Po ISO 26000 družbena odgovornost velja za vse organizacije, ne le za zasebna podjetja, torej za vse ljudi. Pri zasnovi in vzpostavitvi standarda ISO 26000 so

sodelovali strokovnjaki, politiki, sindikalisti in drugi iz 90 držav, sprejela pa ga je ISO kot skupna organizacija več kot 140 držav. Tudi v inštitutu IRDO svetujemo glede uvajanja strategij družbene odgovornosti v prakso podjetij in drugih organizacij, vse v luči standarda/smernic ISO26000, o tem tudi izobražujemo podjetja, organizacije, zaposlene. Veliko si podjetja lahko pomagajo s pomočjo vprašalnika za nagrado Horus, ki ga lahko brezplačno prevzamejo na spletnem mestu www.horus.si in tako analizirajo stanje ter preko tega pričnejo graditi lastno strategijo družbene odgovornosti.

Kriteriji pri nagradi Horus so: odgovornost do okolja in trajnostna naravnost, odgovornost do zaposlenih, do skupnosti, do kupcev in dobaviteljev, vodenje, vpetost dr. odgovornosti v strategijo podjetja in skladnost z mednarodnimi smernicami, vključevanje deležnikov, akcijski načrti in ključni dejavniki uspeha, merjenje učinkov, komuniciranje in poročanje o DO, certifikati, nagrade s področja DO. Že sam vprašalnik za nagrado Horus vključuje vse bistvene sestavine standarda ISO26000, kar smo vključili v nagrado še pred javno objavo standarda. Vsako leto pa vprašalnik za nagrado Horus ustrezno posodobimo, dopolnimo glede na pretekle izkušnje in sodobne trende, smernice.

5. Kako preverjati družbeno odgovornost podjetja?

Najlažje preverimo družbeno odgovornost, če je podjetje sodelovalo na kakšnem tekmovanju in tam skozi neodvisne ocene pridobilo določeno priznanje, nagrado. Pa tudi to ni dokončna garancija za družbeno odgovornost podjetja. Najbolje to pokaže čas – če podjetje dolgoročno posluje ekonomsko, zakonsko, etično, filantropsko, okoljsko odgovorno... Slej ko prej se napake pokažejo – ali v odnosu do zaposlenih, do dobaviteljev, kupcev, lahko tudi na področju okolja ipd.. Žal nekatera podjetja le napišejo, da so družbeno odgovorna, dokazila za to pa jim ni dal nihče (razen, če so sodelovala na tekmovanjih, prejela kakšno posebno

priznanje, standard ipd.). Zato tudi na tem področju prihaja do zlorab. Toliko bolj je pomembno budno spremljanje teh podjetij s strani javnosti, kupcev in mnogih drugih, da opozorijo, če kdo krši pravila, in da zahtevajo, da se napake odpravijo. Pasivnost javnosti je najboljši balzam za kršitelje!

Mnogi, ki si resnično prizadevajo za dobro v družbi, se zato kot člani vključujejo v inštitucije, kot so npr. Inštitut za razvoj družbene odgovornosti IRDO, UN Global Compact Slovenija, Sekcija za družbeno odgovornost pri PRSS, Mreža za družbeno odgovornost ipd.

6. Sodelovanje države s civilno iniciativo za razvoj družbene odgovornosti

6.1 Izkušnje inštituta IRDO

Izkušnje inštituta IRDO kažejo, da koncept družbene odgovornosti vedno bolje razumejo podjetja, strokovna javnost, izobraževalne ustanove in nevladne organizacije. Vse premalo pa je še vpet v delo in programe javne uprave. Zdi se, da je vrh države najtrši oreh za razumevanje pomena družbene odgovornosti in uveljavljanja le-te v praksi. Morda je koncept preširok in zato težje razumljiv, morda se odločevalcem zdi premalo zanimiv, nepotreben, preveč abstrakten. Na prvi pogled morda tudi je, a ob obsežnejšem študiju literature se da uvideti, da prinaša koristi na dolgi rok. Ne le podjetjem, ampak tudi posameznikom, državi.

Pred leti, ko je IRDO v okviru prvega projekta, podprtega s strani EU, v katerem je sodeloval kot strokovni podizvajalec (CSR Code to Smart Reality, nosilec projekta je bila Štajerska gospodarska zbornica) začel osveščati javnost o tem konceptu, je bilo v medije težko prodreti z informacijo o družbeni odgovornosti. Sedaj pa že več let vsak dan zasledimo več objav besedne zveze »družbena odgovornost« s pomočjo klipinga, ki ga izvaja podjetje Press Clipping.

Kot prikazujejo statistični podatki podjetja Press Clipping, ki že od leta 2006 spremlja pojavnost besedne zveze »družbena odgovornost« v slovenskih medijih, je vidna rast objav v posameznih letih. Tako je bilo največje število objav v medijih zaznati preteklo leto (kar 969), medtem ko jih je bilo ob začetku spremljanja leta 2006 zaznati le 6. Leta 2007 se je število objav povzpelo na 132, leta 2008 na 789, leta 2009 na 835, leta 2010 pa je ponovno upadlo na 342 objav. Moramo opozoriti, da so pri merjenju števila objav omejitve, saj podjetje spremlja določeno količino ključnih nacionalnih medijev, predvsem tiskanih, medtem ko v elektronskih (TV) ni mogoče slediti vsaki besedni zvezi »družbena odgovornost«. Zato verjamemo, da je število objav še večje, kot je zapisano v statistični analizi. V letu 2011 so novinarji o družbeni odgovornosti največ pisali v obliki poročil, sledijo jim spletni članki, ostale oblike, manj pa je ta termin uporabljen v vesteh, dialogiziranih poročilih in še manj pri napovedi dogodkov.

Ocenjujemo, da bo trajalo približno deset let, da se bo na nacionalni ravni organizirano pristopilo k uveljavljanju tega koncepta v praksi v več sferah družbe. Podjetja že zavestno to uvajajo v svojo poslovno prakso, upamo, da bo kmalu tudi na drugih področjih tako. V Sloveniji je v osmih letih delovanja inštituta IRDO prišlo do vzpostavitve več sekcij za družbeno odgovornost pri posameznih strokovno-interesnih organizacijah, s katerimi se IRDO že več let uspešno povezuje in izvaja posamezne projekte, pa tudi do drugih oblik organizacij.

6.2 Trikotnik sodelovanja za več družbene odgovornosti

Na vladni ravni je bila že leta 2005 imenovana medresorska delovna skupina za področje družbene odgovornosti, ki je nato zaradi političnih menjav zamrla. Nek nacionalni svet, center za razvoj tega bi moral obstajati na nacionalni ravni, ali pa biti vsaj s strani države imenovana pooblaščen organizacija, da to zanjo izvaja. Se pa vse bolj pojavljajo posamezni predstavniki ministrstev, ki v Bruslju poročajo o stanju družbene odgovornosti v naši državi, in se zanimajo za aktivnosti pri civilni družbi, saj vedo, da se na vladni ravni organizirano še ne dogaja veliko.

Je pa zato toliko bolj aktivna civilna družba in bil bi smiseln korak nadaljnjega povezovanja tako vlade, kot civilne iniciative in gospodarstva za več družbene odgovornosti, kot v nadaljevanju prikazuje Slika 1.

Pri tem bi morali biti vsi akterji (A1-A4) enakovredno zastopani in so-kreirati nacionalno strategijo razvoja družbene odgovornosti. Gradili naj bi dvosmerno komunikacijo med vsemi stranmi in se medsebojno povezovali z namenom razvoja družbene odgovornosti za javno dobro. Upoštevali naj bi EU smernice, pa tudi lokalne in nacionalne potrebe, prepoznavali probleme in iskali rešitve zanje. Tako sestavljena več-strokovna ekipa bi lahko podala smiselne predloge za napredek Slovenije v prihodnje in jih tudi pomagala realizirati. Med njenimi nalogami bi bila priprava uravnotežene Nacionalne strategije razvoja družbene odgovornosti, dialog za dopolnjevanje in izvajanje strategije z različnimi skupinami – civilna družba, gospodarstvo, strokovno-interesna združenja, vladni organi ipd.. Ključno bi bilo seveda tudi izvajanje, vrednotenje in usklajevanje aktivnosti na državni in lokalni ravni.

Cilji, ki naj bi jih s strategijo dosegli, so:

1. vzpostaviti temeljno interdisciplinarno jedro raziskovalcev, katerih naloga bi bila proučiti stanje družbene odgovornosti v Sloveniji, slovenske izkušnje primerjati s tujimi in pripraviti predloge za vnos ustreznih sprememb v Slovenijo,
2. pripraviti pravne podlage za pripravo predlogov za spremembo zakonodaje, kjer je to nujno (vključitev družbene odgovornosti v posamezna področja),
3. pripraviti strokovne podlage za dopolnitev programov dela po posameznih ministrstvih,

4. vzpostaviti dialog s strokovnimi združenji, državnimi organi, javnimi institucijami, nevladnimi organizacijami, gospodarstvom in drugimi javnostmi s ciljem krepitve družbene odgovornosti,
5. vključiti vsebine družbene odgovornosti v osnovno-, srednje- in visokošolske izobraževalne programe,
6. pripraviti nacionalni program komuniciranja družbene odgovornosti z namenom osveščanja o pomenu družbeno odgovornega ravnanja slehernega posameznika, organizacij in podjetij,
7. vzpostaviti portal za dvosmerno komunikacijo z javnostjo na temo družbeno (ne)odgovornega ravnanja v Sloveniji,
8. zbirati primere dobre prakse in spodbujati inovativnost podjetij, da bomo postali na znanju temelječa, inovativna družba, ne zgolj tehnološko takšna,
9. spremljati in poročati o razvoju družbene odgovornosti pri nas in v svetu,
10. podpirati pobude raznovrstnih deležnikov, da bodo aktivno izvajali družbeno odgovornost v praksi.

Slika1: Trikotnik sodelovanja med civilno družbo, vlado in gospodarstvom, ob spremljanju medijev.

Proces dela neodvisnega strokovnega jedra bi lahko bil takšen:

1. Oblikovanje strokovnega jedra posameznikov in organizacij s tega področja, s katerimi bi pripravili ustrezno strategijo vnosa popravkov v zakonodajo. Vključeni naj bi bili predstavniki civilnih organizacij, vlade, gospodarstva, medijev, enakovredno.
2. Pregled slovenskih in EU smernic za razvoj DO, analiza primerov dobre prakse, priporočila za vnos v slovensko zakonodajo in prakso.
3. Pregled slovenske zakonodaje: kaj nam ta zagotavlja, kaj preprečuje, kje se dejansko izvaja v praksi in kje se zakonodaja v praksi ne upošteva v kontekstu družbene odgovornosti, kaj bi se lahko izboljšalo in kako.
4. Ustvarjanje širokega dialoga s civilno družbo, da bi prepoznali probleme, ki v Sloveniji nastajajo, in skupaj poiskali primerne rešitve. V ta namen or-

ganizacija več različnih komunikacijskih kampanj in sodelovanje različnih akterjev, glede na možnosti.

5. Priprava predlogov za spremembo zakonodaje, sprememba le-te in aktivno spremljanje njenega izvajanja v praksi. Ob izvajanju sprotno evalviranje in nadgrajevanje aktivnosti.
6. Priprava akcijskih programov po posameznih delovnih področjih v skladu s standardom ISO26000 in partnersko izvajanje le-teh (z organizacijami iz trikotnika sodelovanja – glej sliko 1).
7. Redne komunikacijske akcije za širšo javnost z obvestili o tem, zakaj je potrebno drugače ravnati in kako. S konkretnimi navodili in pozivi za akcijo, z namenom spreminjanja stališč in zato tudi naših navad ter izvajanja bolj človeku in naravi prijaznih aktivnosti.

6.3 Raziskovanje družbene odgovornosti v Sloveniji

V Sloveniji obstajajo različne evidence pa tudi raziskave o družbeni odgovornosti podjetij. Že pred leti so Finance začele objavljati lestvico TOP101 družbeno odgovornih podjetij, kjer so merili predvsem vlaganje slovenskih podjetij v sponzorstva in donacije, kar pa je le ena od oblik družbene odgovornosti podjetij oz. njihovega odnosa do skupnosti. Sindikat kovinske in elektro industrije je pripravil Črno listo delodajalcev, kjer spremljajo podjetja, ki izvajajo slabo prakso, vršijo pritiske na predstavnike sindikata in zaposlene.

Dr. Slavko Splichal iz Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani pa na tem področju pripravlja raziskavo o trajnostnem razvoju v Sloveniji. O družbeni odgovornosti in dobrem počutju zaposlenih v slovenskih podjetjih smo v inštitutu IRDO v sodelovanju z Ekonomsko-poslovno fakulteto Univerze v Mariboru raziskavo opravili lani, analizo te raziskave sedaj zaključujemo za objavo. Več o rezultatih raziskave o dobrem počutju prebivalcev in zaposlenih v Sloveniji in EU pa si lahko bralec prebere na spletnem mestu www.chance4change.eu.

PRSS je v sodelovanju s partnerji lani prvič opravil tudi raziskavo na temo razumevanja koncepta družbene odgovornosti v slovenskih podjetjih. Naj omenimo še številne raziskave, ki jih izvajajo Univerze, med njimi veliko Ekonomsko-poslovna fakulteta Univerze v Mariboru ter Fakulteta za družbene vede in Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani. Raziskav je zagotovo še več, dober vir informacij o vsebinah s področja družbene odgovornosti pa je portal www.nfrcsr.org, ki ga že vsaj osem let neutrudno dopolnjuje Jernej Zavrl, prejemnik enega izmed posebnih priznanj v okviru Slovenske nagrade za družbeno odgovornost Horus v letu 2010. Ena od oblik raziskovanja sta tudi vsakoletna mednarodna konferenca inštituta IRDO ter Slovenska nagrada za družbeno odgovornost Horus. Rezultati le-teh so vsako leto objavljeni v posebnih zbornikih, ki so javno dostopni, in zelo koristno branje, po katerem vedno bolj segajo slovenski študentje, raziskovalci, strokovnjaki, pa tudi menedžerji.

6.4 Izobraževanje in družbena odgovornost

O trajnostnem razvoju, trajnostni ekonomiji, pa tudi o družbeni odgovornosti, se že nekaj let tudi pri nas veliko govori, predava. Na Ekonomsko poslovni fakulteti Univerze v Mariboru je npr. prof. dr. Jožica Knez Riedl že pred leti predavala okoljsko ekonomiko, na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani je družbeno odgovornost predaval zdaj že pokojni prof. dr. Miroslav Glas, na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani o tem predava dr. Urša Golob, naša prva doktorica za področje komuniciranja družbene odgovornosti, pa tudi dr. Oliver Vodeb ipd. Vse več je predavateljev, vse več predmetov v povezavi z družbeno odgovornostjo. Tudi zasebne šole se odločajo za predmete v povezavi z družbeno odgovornostjo, npr. Doba fakulteta. Pred leti je tega pri nas res bilo malo, sedaj pa je zavedanje vedno večje in posledično tudi vse več teh vsebin v predmetnikih fakultet, kmalu najbrž tudi v predmetnikih srednjih in osnovnih šol po vsej Sloveniji.

Aktualna so izobraževanja strokovno-interesnih organizacij, kot je npr. Šola družbene odgovornosti podjetij, ki jo izvaja tudi v letu Londonska šola za odnose z javnostmi. V Sloveniji letos prvič poteka v okviru projekta SOCIRES Usposabljanje za certifikat ECQA Vodja za družbeno odgovornost, ki ga organizirajo Slovenski inštitut za standardizacijo v sodelovanju s Sekcijo za kakovost in inovativnost ter s Fakulteto za organizacijske študije ter partnerji projekta. Certificiranje, ki bo namenjen vodjem in organizacijam - javnim, zasebnim, profitnim, neprofitnim. V okviru vseživljenjskega izobraževanja kandidati lahko pridobijo mednarodno veljaven certifikat za poklic (kompetenco) ECQA Vodja za družbeno odgovornost (ECQA Certified Social Responsibility Manager). S področja izobraževanja soroden projekt poteka na ravni EU tudi pod okriljem Univerze v Mariboru.

7. Zaključek

Problemov je veliko, rešitev najbrž tudi. Nujen je ustrezen dialog, upoštevanje mnenja civilne družbe in strokovnjakov, predno se spremeni zakonodaja, pa tudi za to, da se sploh spremeni.

Zavest o družbeni odgovornosti v podjetjih se zaradi krize zagotovo ne bo zmanjšala, prej okrepla. Podobno je pri posameznikih, ki vedno bolj povzdigujejo svoj glas za svoj prav, pravico, odgovornost. Družbena odgovornost namreč ni samo vlaganje sponzorstev in donacij v skupnost, ampak je tudi krepitev dobrega odnosa z zaposlenimi, vlaganje v okolje, krepitev dobrih odnosov s potrošniki in dobavitelji, lokalnimi in drugimi skupnostmi. To velja tudi za odnos vlade do vseh družbenih skupin, pa tudi obratno. Le uravnotežena družba je zdrava družba.

Odpirajo se nove dimenzije, kjer denar ni vse, veliko več pomenijo pozitivne vrednote, kot so čas, družina, zdravje, mir ipd.. Vsekakor je nujno imeti vsaj nekaj sredstev za preživetje, ali vsaj zemljo, da si na njej posameznik lahko pridela hrano za preživetje. Leto 2012 naj bi bilo čas velikih preobrazb, torej tudi našega

odnosa do osebne in družbene odgovornosti. Upamo, da bomo uspeli doseči ustrezne družbene dogovore, da bosta tako slovenska, kot svetovna družba ostali zdravi, tako v duhovnem, kot v materialnem pogledu. Zaenkrat namreč vsi govorimo predvsem o krizi, ki pa je pravzaprav priložnost, da se zazremo vase in poiščemo v sodelovanju z drugimi morebitne netehnološke rešitve, tako za nas, kot za tiste, s katerimi sobivamo in kreiramo družbo.

Reference

1. A renewed EU strategy 2011-14 for Corporate Social Responsibility, European Commission, dostopno: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/files/csr/new-csr/act_en.pdf, 2.3.2012
2. Boštjan Vilčnik, Tin Cizar, Adrijana Lubej (2012): Analiza medijskega pojavljanja, IRDO – Inštitut za razvoj družbene odgovornosti, 01. 03. 2011 – 17. 02. 2012, Press clipping d.o.o., Maribor, februar 2012.
3. Corporate Social Responsibility: A business contribution to Sustainable Development, communication from the Commission of the European Communities, 2002, dostopno: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2002/com2002_0347en01.pdf
4. Green paper on Corporate Social Responsibility, European Coalition for Corporate Justice, dostopno: <http://www.corporatejustice.org/green-paper-on-corporate-social,013.html?lang=en>, 2.3.2012
5. Green paper, promoting a European framework for Corporate social responsibility, Commission of the European Communities, 2001, dostopno: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/com2001_0366en01.pdf, 2.3.2012
6. Hrast, A., Mulej, M., Novak, T., Kojc, S. (2012): *Razvoj družbene odgovornosti In vpliv na spreminjanje družbene kulture* v Zbornik 7. mednarodne konference »Družbena odgovornost in izzivi časa 2012: Inoviranje kulture za več družbene odgovornosti – kot pot iz socio-kulturne krize«, Maribor, 8. - 10.3.2012
7. Hrast, A., Obradovič, S. (2012): Letno poročilo o poslovanju zavoda IRDO – Inštitut za razvoj družbene odgovornosti za leto 2011. Maribor, 28.2.2012.
8. <http://www.delo.si/gospodarstvo/posel-in-denar/brez-druzbene-odgovornosti-ni-poti-iz-slepe-ulice.html>, 26.9.2011
9. <http://www.ecqa.org/index.php?id=227>, 7.5.2012
10. <http://www.ekomagazin.si/Samostojne-vsebine/osebno/anita-hrast.html>, 7.5.2012

11. <http://www.horus.si>, 7.5.2012: Slovenska nagrada za družbeno odgovornost Horus
12. <http://www.irido.si/7.5.2012>
13. http://www.iso.org/iso/iso_catalogue/management_standards/social_responsibility.htm, 7.5.2012
14. http://www.kpv.gov.si/si/medijsko_sredisce/kam_po_krizi/, 7.5.2012
15. <http://www.nfrcsr.org/slovenija/index.htm>, 3.3.2012
16. <http://www.piar.si/sekcije-drustva/sekcija-za-spodbujanje-druzbene-odgovornosti/>, 7.5.2012